

Les

Bedankt voor het downloaden van dit artikel.

De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

nt2@uitgeverijboom.nl
redactie@tijdschriftles.nl

Actiekaart

Van de les
Wat heb ik geleerd/gedaan?
Nieuwe kennis en ideeën over de werkvloer

... Naar de praktijk
Wat ga ik doen deze week?
Ik ga ...
☐ Nadenken wat dit voor mij betekent
☐ In collega's erover praten
☐ Zoeken op internet
☐ Stellen aan ...
☐ Schrijven
☐ Invullen

Hoe ging het?
Datum gedaan: ...
Wat heb je gedaan?
Hoe ging het?
☐ ☐ ☐
Wat doe je volgende keer anders?
Heb je een tip voor de anderen?
Mijn tip: ...

Taalkaart logboek

Van de les
Wat heb ik geleerd/gedaan?
Datum les:
Handige zinnen / nieuwe woorden

... Naar de praktijk
Wat ga ik doen deze week?
Ik ga ...
☐ Luisteren en opletten
☐ Hardop oefenen en opschrijven
☐ De woorden/zinnen toepassen in een gesprek

Hoe ging het?
Datum gedaan:
Wat heb je gedaan?
Hoe ging het?
☐ ☐ ☐
Wat doe je de volgende keer anders?
Heb je een tip voor de anderen?

Waar?
op mijn (vrijwilligers)werk / op straat / in een boek / op tv / ...
Hoe?
samen / zelf

Wat heb je geleerd/gedaan in deze les?

... Naar de praktijk
Wat ga ik doen deze week?
Ik ga ...
☐ Luisteren of ik deze zinnen hoor
☐ Deze zinnen thuis hardop oefenen
☐ Deze zinnen zeggen in een gesprek

Waar?
op mijn werk / op straat / in een boek / op tv / ...
Hoe?
samen / zelf

Ik ga ...
☐ Opletten of ik deze woorden hoor of
☐ Deze woorden opschrijven
☐ Deze woorden zeggen in een gesprek

Waar?
op mijn werk / op straat / in een boek / op tv / ...
Hoe?
samen / zelf

Varianten van de Taalkaart

Bregje Kaars Sijpesteijn

Taal- en actiekaarten

Praktijkgericht taal leren met aandacht voor autonomie

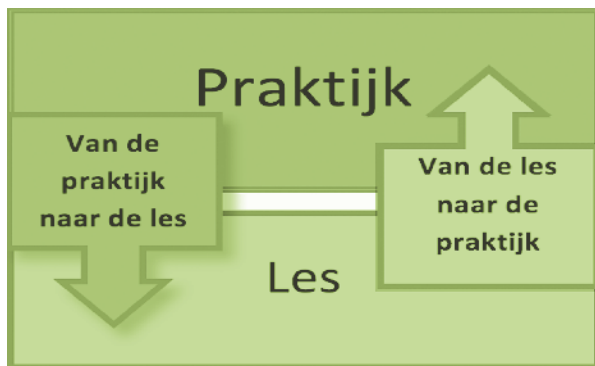
Of je nu Nt2-les geeft aan laaggeschoolde inburgeraars, schoonmakers op de werkvloer, hoogopgeleide expats of ONA-cursisten (Oriëntatie op de Nederlandse Arbeidsmarkt), het is belangrijk om een goede transfer te organiseren van de lessituatie naar toepassing en actie in de praktijk. Hoe kun je hierbij inspelen op individuele verschillen, opbrengsten zichtbaar maken en autonomie stimuleren?

In dit artikel werkt Bregje Kaars Sijpesteijn één aspect van praktijkgericht leren verder uit, namelijk hoe je de transfer van je les naar de praktijk kunt stimuleren met behulp van Taalkaarten of varianten daarvan (zie afbeelding).¹ In alle gevallen gaat het om het verbindingsstukje tussen je dagelijkse les en actie in de praktijk.

Hernieuwde aandacht voor praktijkgericht taal leren

Praktijkgericht taal leren staat weer in de belangstelling. Mede door het onderdeel ONA zijn inburgeringsdocenten zich weer meer bewust van de noodzaak tot vroege activering en kennismaking met de wereld buiten het leslokaal. Niets nieuws onder de zon natuurlijk, want het is al jaren bekend dat taalcontact (contact met moedertaalsprekers en media) tot de belangrijkste succesfactoren voor taalleren (o.a. Cito 2008²) behoort.

Bij praktijkgericht taal leren gaat het om de verbinding tussen wat er in de les gebeurt en de dagelijkse praktijk of doelsituatie van de cursist. Deze verbinding gaat in twee richtingen: van de praktijk naar de les en de transfer van de les naar de praktijk. Je haalt de praktijk de les in door aan te sluiten bij doelen van leerders, door te praten over ervaringen en door gebruik te maken van authentiek materiaal (door de docent of de cursisten aangeleverd) of gastsprekers. Bij de richting van de les naar de praktijk ligt de focus op oefening en toepassing buiten de les. In de les besteed je aandacht aan de voorbereiding op de praktijk. De opgedane ervaringen worden weer in de les nabesproken en hiermee is de didactische cirkel rond.

Van de praktijk naar de les ... en van de les naar de praktijk

Hoe zorg je er nu voor dat de cursist in zijn dagelijks leven uitprobeert en verder oefent wat er in de les aan bod is gekomen? Dat kun je op twee manieren aansturen: via praktijkopdrachten en praktijksituaties die de docent bepaalt, of via eigen acties die de cursist zélf bepaalt.³

Inburgeringsexamen ONA

Het onderdeel ONA is bij uitstek een praktijkgericht onderdeel van de inburgering. In de les bereid je de cursisten voor op het uitvoeren van acties voor hun eigen wensberoep. Je besteedt hierbij aandacht aan taal, kennis over de situatie en houding. Bij houding gaat het om culturele en sociale aspecten van een situatie, maar ook om motivatie, durf en het omgaan met

Een praktijkgerichte aanpak met ruimte voor eigen acties bevordert het zelfverantwoordelijk leren. Het is raadzaam hier al vroeg in het Nt2-traject mee te beginnen, zodat cursisten voor wie zelfverantwoordelijk leren geen automatisme is, dit kunnen aanleren en hun taalcontact kunnen uitbreiden.

Individuele relevantie

Een handig middel om cursisten ook daadwerkelijk actief bezig te laten zijn met taalleren buiten de les is de **Taalkaart** of **Actiekaart**. Hiermee kun je op een eenvoudige manier transfer bevorderen, doordat cursisten eigen acties formuleren op basis van wat er in de les is geleerd.

Het gaat om de verbinding tussen de les en wat er in de dagelijkse praktijk gebeurt

Bij een les in het thema gezondheid heb je bijvoorbeeld als doel dat de cursisten de woorden en zinnen kennen die ze nodig hebben om een klacht te beschrijven. Daarbij kun je uitgaan van de woorden die in het boek aan bod komen, of ook nog de woorden die voor de cursist relevant zijn. Bij woordenschatselectie heb je te maken met frequentie, nut en doelperspectief en individuele relevantie. Als je werkt met een leergang zoals **TaalCompleet**, dan zullen cursisten veelal gefocust zijn op de zogenaamde 'blauwe woorden', die vooral op frequentie en nut of doelperspectief geselecteerd zijn. Die woorden moet de cursist zeker leren, maar in de meeste lessen zullen cursisten ook hun eigen ervaringen met het onderwerp inbrengen. Bij de les over gezondheid in het boek kan het voorkomen dat de cursist vertelt over haar zoontje dat astma heeft. Om hierover te kunnen praten, heeft ze de woorden **hij is benauwd**, **kortademig**, **allergisch** en **aanval** nodig, terwijl in het boek nog andere woorden en zinnen staan zoals **last hebben van ...** of **wat zijn de klachten?** Al deze woorden hebben een individuele relevantie en daar zit het aanknopingspunt voor zelfverantwoordelijk leren.

tegenslag. Dit vraagt een coachende rol van de begeleider. De cursist moet na elke les acties ondernemen voor het eigen wensberoep door dingen uit te zoeken, na te vragen, te verifiëren of te regelen. Het terugkijken op de acties gebeurt in de volgende les, waarbij de cursist de opbrengsten bespreekt, bijstelt, vervolgacties plant en resultaten invult op de resultaatkaart.

Zichtbaar maken wat geleerd is

Je wilt dat cursisten vaardiger worden en met het geleerde aan de slag gaan. Een eerste stap daarbij is dat je aan het eind van de les voldoende tijd neemt om terug te kijken op wat een cursist in de les geleerd heeft en wat hij buiten de les nog verder kan oefenen.

Laat aan het eind van de les de cursisten terugkijken op de woorden en handige zinnen die ze geleerd hebben en laat de cursisten op de **Taalkaart** de geleerde woorden en zinnen opschrijven die voor henzelf relevant zijn. Dit kunnen woorden en zinnen uit teksten en dialogen zijn, of woorden die de cursisten tijdens de les aan de docent gevraagd hebben.

De **Taalkaart** maakt zichtbaar wat er geleerd is. Cursisten ontwikkelen daarmee een gevoel van competentie.⁴ Het geeft een rustmoment en het geeft een positieve beleving omdat de cursist terugkijkt op wat goed ging en wat de opbrengst voor hemzelf is.

Cursisten ontwikkelen een gevoel van competentie

De **Taalkaart** slaat een brug tussen het aanbod in de leergang en de individuele relevantie en bevordert daarmee ook het gevoel van autonomie. Doordat de nadruk ligt op de woorden en zinnen opschrijven die hij zelf geleerd heeft en die voor hem relevant zijn, leg je de regie bij de cursist: de cursist bepaalt zelf wat hij of zij geleerd heeft en wat hij daarmee in de praktijk gaat doen (autonomie).

Geleidelijk meer autonomie

Naast het terugkijken op het geleerde, wil je bevorderen dat cursisten de woorden en zinnen uit de les ook daarbuiten gaan gebruiken. Welke acties passen daarbij? De acties van de cursisten kunnen gericht zijn op oefening, of op toepassing in echte situaties passend bij de individuele relevantie van de cursist.

Om een leereffect te bereiken, zal de cursist woorden meerdere keren moeten tegenkomen (receptief) en ermee moeten oefenen (productief). Bij het oefenen kan de cursist, afhankelijk van zijn of haar leerstijl, er bijvoorbeeld voor kiezen om eerst op te letten of hij de woorden in zijn taalomgeving tegenkomt, of om de woorden in een oefensituatie te gebruiken. Als een cursist niet direct weer bij de dokter komt, dan kan hij ervoor kiezen om bijvoorbeeld in een folder of een filmpje over astma te kijken wat hij al begrijpt, te luisteren en aan te kruisen of hij de woorden tegenkomt of er samen met zijn taalcoach over te praten.

De ontwikkeling van autonoom en zelfsturend leren gaat niet vanzelf. Als docent kun je de cursisten hierbij in het begin op weg helpen door te wijzen op specifieke tv-programma's en websites, of door zelf authentiek materiaal aan te bieden dat de cursisten thuis of met hun taalcoach kunnen lezen. Bespreek ook waar zulk materiaal te vinden is, zodat cursisten hier in een volgende fase zelf of samen naar op zoek kunnen. Belangrijk is dat de cursist zelf keuzes mag maken.

De ontwikkeling van autonoom en zelfsturend leren gaat niet vanzelf

De cursist bepaalt zelf welke actie hij haalbaar en nodig acht. De **Taalkaart** biedt ruimte voor receptieve of productieve acties en ruimte om te kiezen om iets alleen of met anderen te doen. Hiermee stimuleer je autonomie en zelfsturing, en sluit je aan bij de leerstijl en behoefte van de cursist.

Bij cursisten die helemaal niet gewend zijn aan autonomie, zul je het werken met de **Taalkaart** stapsgewijs moeten invoeren en bepaalde vaardigheden (bijvoorbeeld opletten of je het woord hoort of ziet) in je les moeten oefenen en voorbereiden.

Je kunt de eerste paar keer het werken met de **Taalkaart** voordoen ('modellen'). Je doet daarbij hardop denkend voor welke vragen je jezelf stelt om woorden en zinnen te kiezen en welke actie voor jou passend is. Laat cursisten daarna elkaar helpen bij het invullen van de woorden en zinnen, door elkaar te bevragen.

Natuurlijk hebben de cursisten coaching en ondersteuning nodig bij het bepalen van acties. Misschien zullen ze in eerste instantie vooral jouw voorbeeld of het voorbeeld van anderen volgen. Maar laat je ook eens verrassen bij de individuele beslissingen over Waar en Hoe. Laat cursisten samen overleggen bij het bepalen hoe iets aan te pakken, want cursisten kunnen elkaar vaak prima steunen in het bedenken van oplossingen.

Successen vieren

Het terugkijken op wat de cursisten gedaan hebben, is ontzettend belangrijk om van een praktijkactie een leeractiviteit te maken. Je kunt er de successen mee vieren en tips en leerpunten uitwisselen. Je kunt een spelelement aan de nabespreking koppelen: wie heeft de meeste woorden kunnen toepassen, wie heeft iets gedaan wat hij nog niet eerder durfde, hoe trots ben je op jouw actie? Je kunt samen oplossingen bedenken als een praktijkopdracht minder goed heeft uitgepakt. Coach de cursisten ook om na te denken over vervolgstappen: durf je dit een

volgende keer alleen, wat wil je nog meer weten, naar welke afdeling ga je volgende keer? Met de nabespreking maak je het geleerde zichtbaar en je versterkt het gevoel van competentie en autonomie. De gezamenlijke en persoonlijke bespreking draagt ook bij aan het gevoel van verbondenheid in de groep. Als je de taalkaarten bij elkaar houdt of in een logboekvorm presenteert, heeft de cursist bovendien een groeidocument of portfolio waarin hij zijn vorderingen en acties zichtbaar maakt.

Een (whatsapp)app voor taalcontact en acties?

De **Taalkaart** en varianten daarvan vormen eenvoudige hulpmiddelen om transfer te bevorderen en het geleerde in praktijk te oefenen. In deze tijd van stappentellers, gezondheidsapps en de taalleerapp **Memrise**, waarbij de gebruiker steeds weer herinnerd wordt aan zijn voornemens, kun je wellicht ook Whatsapp-groepen voor je lessen gebruiken om je cursisten op een positieve manier te prikkelen om hun taalcontact uit te breiden en acties uit te voeren, wellicht ook met een competitie-elementje of de opnamefunctie. Denk aan kleine berichtjes met zinnen als: 'Met hoeveel mensen heb jij al gepraat vandaag?', 'Heb je al boodschappen gedaan in het Nederlands?' 'Welke teksten heb jij vandaag gelezen?'. Of bijvoorbeeld een handige zin of taalrap van de dag: 'Komt u hier vaker?', 'Lekker weertje vandaag'.

Bregje Kaars Sijpesteijn

De auteur is senior adviseur bij het Instituut voor Taalonderzoek en Taalonderwijs Amsterdam (ITTA UvA BV). Ze geeft onder meer trainingen praktijkgericht taalleren, oriëntatie op de Nederlandse arbeidsmarkt (ONA), Nederlands op de Werkvloer en beroepsgericht Nederlands in mbo.

Correspondentie: bregje.kaarssijpesteijn@itta.uva.nl

Noten

1. Zie het artikel **Van les naar taalkaart** in Les 183 (2013). De Taalkaart is te downloaden bij het ITTA en is onder meer opgenomen in het lesmateriaal *Gezonde Taal* (april 2018) en *Taal in de Praktijk* (2018) van Het Begint met Taal. Varianten zijn de Teamactiekaart voor de Taal- en Interactietraining Kinderopvang (TINK), de Taalkaart als logboek en de Actiekaart ONA.
NB Het begrip Taalkaart wordt ook gebruikt als logboekinstrument (zie bijvoorbeeld NT2-cahier *Klassenmanagement*, Boom 2017)
2. **Op zoek naar het succes van inburgering** (Cito 2008), ook verschenen als artikel in Les 157 (2009).
3. Het boekje **Taal in de Praktijk** (Het Begint met Taal 2018) bevat tips en voorbeelden voor taalcoaches voor praktijkopdrachten aan de hand van de Taalkaart.
4. De begrippen **competentie**, **autonomie** en **verbondenheid** zijn afkomstig van Ryan en Deci (2002), die drie basisbehoeften voor gemotiveerd leren en ontwikkelen onderscheiden.

NIEUW

LINK^e

De schakel tussen docent, cursist en cursus

Écht anders lesgeven doet u vanaf nu met LINK – het nieuwe, digitale NT2-platform dat ervaringen uit de lespraktijk verbindt met actuele wetenschappelijke inzichten.

LINK is actueel in vorm, opzet en structuur. De methode kenmerkt zich door toegankelijkheid, herkenbaarheid en een intuïtieve navigatie voor zowel cursist als docent. Voorts bevat LINK veel onderdelen die u helpen bij het begeleiden van uw cursisten en het samenstellen van een doelgericht leerproces.

Naast een volledige taalmethode en toetsen, bevat LINK:

- Woord- en tekstvertalingen in 16 talen (o.m. Tigrinya, Somalisch en Dari)
- Het Van Dale-pocketwoordenboek NT2
- Een grammatica- en uitspraaktrainer met talloze oefeningen
- Lesideeën, praktische instructies en een leerlingvolgsysteem voor docenten

LINK | isbn 9789089532602 | € 49,90 per gebruiker per jaar
LINK-werkboek | isbn 9789024422470 | € 19,90

WWW.NT2.NL/LINK

Boom ^{nt2}